

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle neuvoston direktiivien muuttamisesta (direktiivit unionin kansalaisen äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta Euroopan parlamentin vaaleissa ja paikallisvaaleissa)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 25 päivänä marraskuuta 2021 tekemät ehdotukset neuvoston direktiivien muuttamisesta (direktiivit unionin kansalaisen äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta Euroopan parlamentin vaaleista ja paikallisvaaleissa) sekä ehdotuksista laadittu muistio.

Helsingissä 13.1.2022

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Neuvotteleva virkamies Heini Huotarinen

OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO

EU/2021/1327

EU/2021/1331

11.1.2022

EHDOTUS NS. LIIKKUVIEN EU:N KANSALAISTEN ÄÄNIOIKEUDESTA JA VAALIKELPOISUUDESTA EUROOPAN PARLAMENTIN VAALEISSA ANNETUN NEUVOSTON DIREKTIIVIN MUUTTAMISEKSI JA NS. LIIKKUVIEN EU:N KANSALAISTEN ÄÄNIOIKEUDESTA JA VAALIKELPOISUUDESTA PAIKALLISVAALEISSA ANNETUN NEUVOSTON DIREKTIIVIN MUUTTAMISEKSI

1 Yleistä

Euroopan komissio julkaisi 25.11.2021 lakiehdotuksia EU:n vaaleja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (ns. vaalipaketti). Paketti sisältää seuraavat ehdotukset:

- Komission tiedonanto: vaalien eheyden suojeleminen ja demokraattisen osallistumisen edistäminen (KOM(2021) 730)
- Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi poliittisen mainonnan avoimuudesta ja kohdentamisesta (KOM(2021) 731)
- Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan tason poliittisten puolueiden ja Euroopan tason poliittisten säätiöiden perussäännöstä ja rahoituksesta annetun asetuksen muuttamiseksi (KOM(2021) 734, alkup. 1141/2014 (ns. puolueasetus))
- Ehdotus ns. liikkuvien EU:n kansalaisten äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta Euroopan parlamentin vaaleissa annetun neuvoston direktiivin muuttamiseksi (KOM(2021) 732, alkup. 93/109/EC)
- Ehdotus ns. liikkuvien EU:n kansalaisten äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta paikallisvaaleissa annetun neuvoston direktiivin muuttamiseksi (KOM(2021) 733, alkup. 94/80/EC).

Komission vaalipaketin tavoitteena on turvata vapaat ja oikeudenmukaiset vaalit Euroopassa sekä edistää eurooppalaista demokratiaa. Ehdotukset ovat osa komission joulukuussa 2020 julkistamaa Euroopan demokratiatoimintasuunnitelmaa (E 12/2021 vp). Demokratiatoimintasuunnitelma korostaa demokratiaa, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia perustana, jolle EU on rakennettu. Se sisältää kolme laajaa asiakokonaisuutta: vaalien vapaus ja oikeudenmukaisuus sekä vahva demokraattinen osallistuminen, vapaiden ja riippumattomien tiedotusvälineiden tukeminen sekä disinformaation torjunta. Ajatuksena on, että demokraattisissa järjestelmissä on haavoittuvuuksia ja että yhteiskuntien kriisinsietokykyä voitaisiin vahvistaa toimintasuunnitelman mukaisin keinoin. Demokratiatoimintaohjelman mukaan toimenpiteet olisi otettava käyttöön vuonna 2023, jotta ne olisivat käytössä Euroopan parlamentin vuoden 2024 vaaleissa. Komissio on käsitellyt ehdotuksiin liittyvää tematiikkaa, kuten haasteita liikkuvien EU-kansalaisten vaali- ja poliittisten oikeuksien toteutumisessa, vuoden 2020 kansalaisuusraportissaan.

Samaan aikaan säädösehdotusten kanssa komissio julkaisi tiedonannon vaalien luotettavuuden suojelemiseksi ja demokraattisen osallistumisen edistämiseksi. Kyse on toiminnasta yhteisten periaatteiden ja arvojen noudattamiseksi. Tiedonannon mukaan demokratiaa haastavat nyt myös

uudet uhat, joita digitaalinen murros osaltaan vahvistaa. Tilanteen arvioidaan huonontuvan, elleivät Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot kanna vastuutaan kansalaistensa vaali- ja poliittisten oikeuksien toteutumisen, demokraattisen vuoropuhelun sekä selkeän ja ennakoitavan säädösympäristön varmistamiseksi.

Vaalipaketin yhtenä tavoitteena on tukea liikkuvien EU-kansalaisten vaaliosallistumista. Komissio antoi edellisen vaalipakettinsa vuonna 2018.

Ehdotuksia poliittisen mainonnan avoimuudesta ja kohdentamisesta sekä Euroopan tason poliittisten puolueiden ja poliittisten säätiöiden ohjesäännön uudistamisesta käsitellään samanlaisesti annettavassa kirjelmässä.

Käsillä olevassa kirjelmässä käsitellään ehdotuksia niiden EU-kansalaisten, jotka asuvat muussa jäsenvaltiossa kuin kotimaassaan (ns. liikkuvien EU-kansalaisten) äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta europarlamenttivaaleissa ja paikallisvaaleissa koskevien direktiivien uudistamista. Ehdotuksilla halutaan tukea liikkuvien EU:n kansalaisten vaali- ja osallistumisoikeuksien laajaa toteutumista.

Liikkuvilla EU:n kansalaisilla on oikeus äänestää ja asettua ehdokkaaksi europarlamenttivaaleissa ja paikallisvaaleissa jäsenvaltiossa, joissa he asuvat. Liikkuvien kansalaisten äänestysprosentti on kuitenkin usein alhaisempi kuin muilla jäsenvaltion kansalaisilla. Tämä johtuu osittain jäsenvaltioiden monimutkaisista rekisteröintiprosesseista tai siitä, että liikkuvilla EU:n kansalaisilla ei ole selkeää tietoa oikeuksistaan. Myös erityisesti europarlamenttivaaleja koskevassa jäsenvaltioiden välisessä rekisteröityjä äänestäjiä ja ehdokkaita koskevassa tietojenvaihdossa, jonka tarkoituksena on estää moninkertainen äänestäminen, on nähty haasteita.

Komission tavoitteena on saada ehdotetut muutokset voimaan ennen Euroopan parlamentin vuoden 2024 vaaleja.

2 Pääasiallinen sisältö

2.1 Ehdotus ns. liikkuvien EU:n kansalaisten äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta paikallisvaaleissa annetun neuvoston direktiivin muuttamiseksi (KOM(2021) 733, alkup. 94/80/EC).

Komissio esittää paikallisvaaleja koskevan direktiiviehdotuksensa 12 artiklassa EU:n liikkuvien kansalaisten vaalitietojen saamisen helpottamista. Artiklassa veloitettaisiin jäsenvaltiot nimeämään vastuulliset viranomaiset ja säädettäisiin näiden velvollisuudesta tiedottaa oikea-aikaisesti äänestäjiksi tai ehdokkaiksi rekisteröityneille liikkuville EU:n kansalaisille seuraavista erityisistä ja räätälöidyistä tiedoista:

- a) rekisteröinnin tila;
- b) (kun ne ovat saatavilla), vaalien päivämäärä, äänestystapa ja paikat, missä voi äänestää;
- c) äänestäjien ja ehdokkaiden oikeuksia sekä velvollisuuksia koskevat asiaankuuluvat säännöt, mukaan lukien kiellot ja yhteensopimattomuudet, sekä sovellettavat seuraamukset vaaleja koskevien sääntöjen rikkomisesta;

d) keinot saada lisätietoja vaalien järjestämisestä, mukaan lukien ehdokasluettelo.

Johdonmukaisuuden varmistamiseksi ehdotuksen tarkoituksena olisi laajentaa saavutettavuutta koskevat laatuvaatimukset koskemaan jäsenvaltioiden EU:n liikkuville kansalaisille toimittamaa virallista vaalitietoa. Sen lisäksi, että tietoa olisi toimitettava asuinpaikkana olevan jäsenvaltion virallisella kielellä, tietoa olisi toimitettava myös sellaisella EU:n virallisella kielellä, jota suurin osa sen alueella oleskelevista EU:n kansalaisista laajasti ymmärtää. Ehdotuksessa asetettaisiin saavutettavuusvaatimukset vammaisille ja ikääntyneille kansalaisille annettaville tiedoille.

Hallinnollisen taakan vähentämiseksi direktiiviehdotuksessa (8 ja 9 artiklat) otettaisiin käyttöön vakiomuotoiset mallit virallisia ilmoituksia varten, jotka liikkuvien EU:n kansalaisten on tehtävä rekisteröityäkseen äänestäjiksi ja ehdokkaiksi. Tietoja täydennettäisiin yhteystiedoilla, joiden avulla jäsenvaltiot voivat täyttää ilmoitusvelvollisuutensa. Muutoksen myötä jäsenvaltiot voisivat siten myös käyttää sähköisiä kanavia suoraan tiedonvälitykseen liikkuville EU:n kansalaisille.

Direktiiviehdotuksessa (8 artiklan 5 kohdassa) estettäisiin EU:n liikkuvien kansalaisten poistaminen vaaliluettelosta ainoastaan sen perusteella, että he ovat ilmoittautuneet äänestäjiksi paikallisvaaleissa asuinvaltiossaan.

Direktiivin 2, 8 ja 9 artiklassa siirrettäisiin komissiolle toimivaltaa antaa delegoituja säädöksiä sen varmistamiseksi, että paikallisten hallinnollisten perusyksiköiden luettelo pysyy ajan tasalla, ja että ilmoitusten mallit, joilla liikkuvat EU-kansalaiset virallisesti rekisteröityvät äänestäjiksi tai ehdokkaiksi, sisältävät edelleen asiaankuuluvia tietoja. Direktiivin 16 artiklassa säädettäisiin siirretyn säädösvallan mukaisesti.

Syrjimättömyysperiaatteen mukaisesti direktiivin 10 artiklassa edellytettäisiin, että jäsenvaltiot varmistavat liikkuvien EU:n kansalaisten yhtäläisen pääsyn kaikkiin äänestystapoihin, jotka ovat jäsenvaltioiden omien kansalaisten saatavilla paikallisvaaleissa.

Direktiivin 8 artiklan 3 kohdasta poistettaisiin ilmaisu ”automaattisesti”, mikä on yhdenmukaista automaattisen päätöksenteon rajoituksia koskevien yleisen tietosuoja-asetuksen säännösten kanssa. Sen varmistamiseksi, että jäsenvaltioiden kansalaisilla on yhtäläiset mahdollisuudet saada tietoja, jäsenvaltioiden olisi lisäksi ilmoitettava liikkuville EU:n kansalaisille heidän poistamisestaan vaaliluettelosta, jos tällainen velvoite on olemassa koskien jäsenvaltioiden omia kansalaisia.

Ehdotuksessa esitetään myös direktiivin 11 artiklan 1 kohdan muuttamista siten, että jäsenvaltiot velvoitettaisiin käyttämään selkeää kieltä ilmoittaessaan liikkuville EU:n kansalaisille heidän äänestäjäksi rekisteröintinsä tilasta. Jäsenvaltioille asetetun velvollisuuden laajuutta selvennettäisiin. Direktiivin 11 artiklan uuden kohdan mukaan äänestäjillä ja ehdokkailla olisi direktiivin 3 artiklan nojalla oikeus korjata mahdolliset epä johdonmukaisuudet tai virheet vaaliluetteloihin tai ehdokasluetteloihin sisältyvissä tiedoissa samoin ehdoin kuin jäsenvaltion kansalaisilla.

Direktiivin 14 artiklassa edellytettäisiin, että jäsenvaltiot valvovat täytäntöönpanoa säännöllisesti ja raportoivat siitä. Direktiivin 15 artiklassa säädetään direktiivin soveltamisen arvioinnista kahden vuoden kuluessa Euroopan parlamentin vuoden 2029 vaaleista.

2.2 Ehdotus ns. liikkuvien EU:n kansalaisten äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta Euroopan parlamentin vaaleissa annetun neuvoston direktiivin muuttamiseksi (KOM(2021) 732, alkup. 93/109/EC)

Komissio esittää europarlamenttivaaleja koskevan direktiiviehdotuksensa 12 artiklassa EU:n liikkuvien kansalaisten vaalitietojen saamisen helpottamista säätämällä tiukemmat vaatimukset vaalitietojen toimittamiseksi liikkuville EU:n kansalaisille. Artiklassa velvoitettaisiin jäsenvaltiot nimeämään vastuulliset viranomaiset, joiden velvollisuus olisi tiedottaa alueellaan asuville liikkuville EU-kansalaisille europarlamenttivaalien äänestäjäksi tai ehdokkaaksi rekisteröitymistä koskevista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä.

Direktiivin 12 artiklassa säädettäisiin jäsenvaltioiden nimeämien viranomaisten velvollisuudesta tiedottaa vaaleissa äänestäjiksi tai ehdokkaiksi rekisteröityneille liikkuville EU:n kansalaisille seuraavista erityisistä ja räätälöidyistä tiedoista:

- a) rekisteröinnin tila;
- b) vaalien päivämäärä ja äänestystapa ja -paikka;
- c) äänestäjiä ja ehdokkaita koskevia oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat asiaankuuluvat säännöt, mukaan lukien kiellot sekä yhteensopimattomuudet ja sovellettavat seuraamukset, jos vaalisääntöjä rikotaan;
- d) keinot lisätietojen saamiseksi vaalien järjestämisestä, mukaan lukien ehdokasluettelo.

Asetuksen (EU) 2018/1724 (yhteistä digitaalista palveluväylää koskeva asetus) mukaisesti jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että käyttäjillä on helppo pääsy kansallisilla verkkosivuilla käytettävissä oleviin, paikkaansa pitäviin, ajantasaistettuihin ja riittävän kattaviin tietoihin europarlamenttivaaleihin osallistumisesta. Sen lisäksi, että tietoa on toimitettava asuinpaikkana olevan jäsenvaltion virallisilla kielillä, tietoa olisi saatavuttavuuden lisäämiseksi ja tiedonsaannin parantamiseksi annettava myös sellaisella EU:n virallisella kielellä, jota suuri määrä jäsenvaltion alueella oleskelevista unionin kansalaisista laajalti ymmärtää, edellä mainitun asetuksen (EU) 2018/1724 9 artiklan laatuvaatimusten mukaisesti.

Jatkossa jäsenvaltiot voisivat suoraan viestiä liikkuville EU-kansalaisille sähköisten viestintäkanavien avulla. Tämä olisi mahdollista muutosten myötä saataville tulevien yhteystietojen ja muiden muuttuneiden tietojen avulla, joita EU:n liikkuvilta kansalaisilta edellytettäisiin äänestäjäksi ja ehdokkaaksi rekisteröitymiseksi. Ehdotuksessa asetettaisiin saatavuttavuusvaatimukset vammaisille ja ikääntyneille kansalaisille annettaville tiedoille.

Hallinnollisten esteiden vähentämiseksi direktiiviehdotuksessa (9 ja 10 artikla) otettaisiin käyttöön vakimuotoiset mallit virallisia ilmoituksia varten, jotka liikkuvien EU:n kansalaisten on tehtävä rekisteröityäkseen äänestäjiksi ja ehdokkaiksi. Liikkuvien EU:n kansalaisten tunnistamisen helpottamiseksi, yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan d alakohdassa vahvistetun täsmällisyysperiaatteen mukaisesti, tietoja täydennettäisiin henkilötunnuksella tai vaihtoehtoisesti henkilökortilla taikka matkustusdokumentilla ja sen sarjanumerolla. Ilmoitus sisältäisi myös yhteystiedot, joiden avulla jäsenvaltiot voisivat täyttää ilmoitusvelvollisuutensa.

Direktiivin 13 artiklaan tehtävillä muutoksilla pyritään virtaviivaistamaan nykyistä tiedonvaihtojärjestelmää, joka koskee liikkuvien EU:n kansalaisten vaalioikeuksia. Tätä varten toteutettuja toimenpiteitä olisivat muun muassa liitteessä III esitetyn yksilöllisen tietokokonaisuuden laati-

minen, johon lisätään nykyisten tietojen lisäksi kotijäsenvaltion antama henkilötunnus, henkilökortti tai matkustustodistus sekä rekisteröinnin päivämäärä. Lisäksi muutoksissa viitataan nimenomaisesti sähköisiin välineisiin, joita komissio jäsenvaltioille tarjoaa tukeakseen tiedonvaihdon tietoturvaa.

Direktiivin 17 artiklassa säädettäisiin täytäntöönpanon säännöllisestä seurannasta ja raportoinnista jäsenvaltioissa. Direktiivin 18 artiklassa säädettäisiin direktiivin soveltamisen arvioinnista kahden vuoden kuluessa vuoden 2029 europarlamenttivaaleista.

Direktiivin 9, 10 ja 13 artiklassa siirrettäisiin komissiolle toimivaltaa antaa delegoituja säädöksiä sen varmistamiseksi, että liikkuvien EU:n kansalaisten äänestäjiksi ja ehdokkaiksi rekisteröintiä varten toimittamien virallisten ilmoitusten mallit sisältävät asiankuuluvat tiedot jäsenvaltioiden välisen tiedonvaihdon jatkumiseksi. Direktiivin 20 artiklassa vahvistettaisiin siirretyn säädösvallan delegoinnin käyttämisestä.

Syrjimättömyysperiaatteen mukaisesti direktiivin 14 artiklassa säädettäisiin jäsenvaltioiden vastuusta varmistaa liikkuvien EU:n kansalaisten pääsy samoihin ennakkoon äänestyskeinoihin, kirjeäänestyksiin, sähköisiin äänestyksiin ja internetäänestyksiin, jotka ovat jäsenvaltion kansalaisten saatavilla europarlamenttivaaleissa.

Ehdotuksella poistettaisiin direktiivin 9 artiklan 4 kohdasta ilmaisu ”automaattisesti”. Tämä on linjassa yleisen tietosuoja-asetuksen automaattista päätöksentekoa koskevien säännösten kanssa.

Lisäksi jäsenvaltiot olisivat velvollisia ilmoittamaan liikkuville EU:n kansalaisille heidän poistamisestaan vaaliluettelosta, jos tällainen velvoite koskee jäsenvaltion menettelyjä sen omien kansalaisten osalta.

Ehdotuksella pyritään lisäämään liikkuvien EU:n kansalaisten tietoisuutta vaalioikeuksistaan. Direktiivin 11 artiklaan tehtävät muutokset edellyttävät, että jäsenvaltiot tiedottavat EU:n liikkuville kansalaisille selkeästi ja oikea-aikaisesti rekisteröitymisestä ja oikeussuojakeinoista hylkäämistapauksissa. Siinä selvennettäisiin myös jäsenvaltioiden velvollisuuksien laajuutta korvaamalla ilmaisu ”toimi” ilmaisulla ”päätös”. Direktiivin 11 artiklan uuden kohdan nojalla säädettäisiin, että 3 artiklan soveltamisalaan kuuluvilla äänestäjillä ja ehdokkailla olisi oikeus korjata mahdolliset epä johdonmukaisuudet tai virheet vaaliluetteloissa tai ehdokaslistoilla samoin ehdoin kuin on jäsenvaltion kansalaisilla.

Ehdotuksessa esitetään myös vanhentuneen kielen ja viittausten mukauttamista (direktiivin 2 artiklan 5 ja 6 kohta, 3 artiklan a alakohta, 4 artiklan 1 kohta ja 5, 8, 9, 10, 11 ja 16) korvaamalla viittaukset Euroopan yhteisön perustamissopimukseen viittauksiin perustamissopimukseen Euroopan unionin toiminnasta ja käyttämällä sukupuolineutraalia kieltä.

Tarkistuksilla poistettaisiin myös nykyinen 15 artikla, koska kyseisessä säännöksessä viitataan vuoden 1994 europarlamenttivaaleihin.

3 Vaikutus Suomen lainsäädäntöön

Direktiivimuutosten kansalliseen lainsäädäntöön aiheuttamat muutokset tulee saattaa voimaan viimeistään toukokuussa 2023. Valmistelussa on selvittävä, aiheuttaisiko uusissa direktiivien 12 artikloissa määriteltävä kansallinen viranomainen muutostarpeita vaalilakiin. Digi- ja väestötietovirastolle on jo säädetty velvollisuus tiedottaa muiden jäsenvaltioiden Suomessa asuvia

kansalaisia vaalilain 22 §:ssä. Ehdotettujen direkttiivien mukaan äänioikeutta tai vaalikelpoisuutta koskevien oikeussuojakeinojen tulee olla samalla tavalla käytettävissä liikkuville EU-kansalaisille ja oman jäsenvaltion kansalaisille. Tämä edellytys on jo toteutettu, koska valitus-oikeutta ei ole Suomen lainsäädännössä sidottu kansalaisuuteen.

Valmistelussa on myös selvitettävä, edellyttääkö EU-vaalidirektiivin 15 artiklaan ehdotettava tilastointiviranomaisen määrääminen Suomessa uutta lainsäädäntöä.

4 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991, itsehallintolaki), 27 §:n 1, 2 ja 42 kohdan nojalla valtiolliset vaalit ja Euroopan parlamentin vaalit ovat valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia myös Ahvenanmaalla. Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maakuntapäivien järjestysmuotoa ja tehtäviä sekä maakuntapäivien jäsenten vaalia, maakunnan hallitusta sekä sen alaisia viranomaisia ja laitoksia. Itsehallintolain 18 §:n 4 kohdan nojalla myös kuntavaalit ovat maakunnan toimivallassa. Ehdotukset on 16.12.2021 lähetetty tiedoksi Ahvenanmaan maakuntahallitukselle.

5 Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksilla ei odoteta olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Ehdotus parantaisi liikkuvien EU-kansalaisten perusoikeuksien toteutumista.

6 Oikeusperusta

Europarlamentti- ja paikallisvaalidirektiivit perustuvat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 22 artiklaan, jossa vahvistetaan unionin kansalaisuus. (SEUT) 20 artiklan 2 kohdan b alakohdassa, 22 artiklan 2 kohdassa ja EU:n perusoikeuskirjan 39 artiklassa säädetään, että jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa jäsenvaltioissa, jossa hän asuu mutta jonka kansalainen hän ei ole, samoin edellytyksin kuin tuon jäsenvaltion omilla kansalaisilla, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta 223 artiklan 1 kohdan ja sen soveltamisesta annettujen säännösten soveltamista. Tätä oikeutta käytetään niiden yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti, jotka neuvosto antaa yksimielisesti erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä ja Euroopan parlamenttia kuultaan; näihin yksityiskohtaisiin sääntöihin voi sisältyä poikkeussäännöksiä, jos ne ovat perusteltuja jonkin jäsenvaltion erityisten ongelmien takia.

Neuvoston direktiivissä 93/109/EY vahvistetaan nämä yksityiskohtaiset säännöt Euroopan parlamentin vaaleja varten.

Valtioneuvosto katsoo, että ehdotettu oikeusperusta on asianmukainen. Kyseessä on voimassa olevien direkttiivien uudelleen laadinta ja ehdotuksilla on tarkoitus päivittää direktiivejä koskevat oikeusperustat vastaamaan SEUT-sopimuksen mukaisia oikeusperustoja.

7 Toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaate

Valtioneuvosto katsoo, että ehdotetut muutokset eivät mene pidemmälle kuin on tarpeen EU:n perussopimusten tavoitteiden saavuttamiseksi. Liikkuvien kansalaisten äänioikeuden käyttäminen on keskeinen EU-kansalaisuuteen kuuluva oikeus, minkä vuoksi äänioikeuden käyttämistä

helpottavien sääntöjen harmonisointi on tarpeellista. Valtioneuvosto pitää ehdotusta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen mukaisena.

8 Toimielinten kannat

Direktiivimuutokset ovat valmisteluvaiheessa parlamentissa, jossa niitä käsitellään perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokunnassa ja kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnassa. Niille ei ole vielä nimetty raportoijia.

Euroopan parlamentin Euroopan parlamentin perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokunnassa on keskusteltu parlamentin ehdotuksen antamisesta EU:n vaalisäädökseen muuttamiseksi. Ehdotus on suunniteltu annettavaksi keväällä 2022. Sen raportojana toimii Ruiz Devesa (S&D).

Ehdotukset perustuvat keskusteluihin jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa komission direktiivien täytäntöönpanoryhmän, vaaliasioita käsittelevän asiantuntijaryhmän ja kahden monialaisen Euroopan vaaliyhteistyöverkoston ja vaaliasioita käsittelevän asiantuntijaryhmän kautta.

Ehdotuksia käsitellään neuvoston yleisten asioiden työryhmässä.

9 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Kansallisesti asiaa käsitellään jaosto 35:n (oikeudelliset kysymykset) ja jaosto 40:n (institutionaalinen jaosto) kirjallisessa menettelyssä.

Euroopan demokratiatoimintasuunnitelmaa on käsitelty valtioneuvoston E-kirjeessä eduskunnalle E 12/2021 vp.

10 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan direktiivien muutosesitykset ovat kannatettavia. Direktiivimuutoksilla tavoitellaan liikkuvien kansalaisten tasavertaisuutta muiden äänestäjien kanssa muun muassa varmistamalla samojen joustavien äänestysmenettelyiden käyttö yhdenvertaisesti. Tämä tavoite on jo toteutettu Suomen kansallisella lainsäädännöllä.

Direktiivimuutosehdotukset perustuvat tutkimustietoon ja sidosryhmäkonsultaatioihin liikkuvien EU-kansalaisten äänioikeuden käyttämisen esteistä. On hyvä, että muutoksilla varmistetaan EU-kansalaisten perusoikeuksien toteutumista, ja että niiden valmistelua on tehty eri vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia arvioiden.